

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Naturvårdsenheten

BEVARANDEPLAN

Datum
2007-02-05

Beteckning
511-2005-037937

Södergarn SE0110365

Bevarandeplan för Natura 2000-område (enligt 17§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd)

Inledning

Bevarandeplanen är det dokument som beskriver vilka mål som skall uppnås i bevarandet av ett Natura 2000-område och som anger vilka bevarandeåtgärder som planeras. I bevarandeplanen beskrivs vilka förutsättningar som krävs för att de utpekade arterna och naturtyperna ska upprätthålla s.k. gynnsam bevarandestatus. Det har betydelse för tillämpningen av regelverket om Natura 2000-områden.

Namn:	Södergarn	Areal:	24,7 ha
Natura 2000-kod:	SE 0110365		
Kommun	Norrtälje		
Fastställd av Länsstyrelsen:	2007-02-05		
Områdestyp och status:	SCI-område enligt Art- och habitatdirektivet		
Ägarförhållanden:	Privat		
Skyddsform:	Naturresevat		

Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet

Avgränsningarna kan ses på flygfoto sid. 8.

Tabell 1. Naturtyper

Naturtypskod	Naturtypens namn	Areal (ha)	Andel (%)
9010*	Västlig taiga (undergrupp: Blandskog)	1,3 (enligt regeringsbeslut 3,0 ha)	5
9020*	Boreonemoral, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora	7,2 (enligt regeringsbeslut 6,9 ha)	29

* Prioriterad naturtyp – bevarandet bedöms ha hög prioritet inom EU

Övriga 16,2 hektar kan i dagsläget inte klassas som Natura 2000-naturtyp utan får ses som utvecklingsområde mot 9020.

Ändringar av areal enligt tabellen ovan kommer att anmälas till regeringen.

Ingående arter enligt habitat- eller fågeldirektivet

Dessa arter finns upptagna i bilaga 2 till EG:s Art- och habitatdirektiv respektive bilaga 1 till EG:s fågeldirektiv och skyddas därmed av Natura 2000-reglerna.

Tabell 2. Arter

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Artens kod
Inga Natura 2000-arter finns rapporterade från området		

Bevarandesyfte/-mål för Södergarn

Det övergripande syftet med Natura 2000-området är att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för de i området utpekade arterna och naturtyperna. Vad detta innebär i detta område uttrycks i följande mål:

Boreonemoral, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora (9020*):

- Arealen **Boreonemoral, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora** skall bibehållas eller på sikt öka.
- Olikåldrigheten och variationen i trädslagssammansättningen samt mängden död ved skall bibehållas
- Andelen ädellövträd bibehålls. Ädellöv bör utgöra minst 50% av trädskiktet i alla skikt.
- De typiska arterna *blåsippa*, *trolldruva*, *myskmadra*, *lunglav* och *fällmossa* skall kunna fortleva på lång sikt och helst öka i populationsstorlek och utbredning.

Västlig taiga (9010*):

- Arealen **Västlig taiga** skall bibehållas eller öka.
- Olikåldrigheten och variationen i trädslagssammansättningen samt mängden död ved skall bibehållas.
- Förekomsten av de för naturtypen typiska arterna ska inte minska och de ska finnas kvar i livskraftiga populationer.

Beskrivning av området

Natura 2000-området omfattar hela ön Södergarn som är den största ön (ca 25 ha) i sjön Erken. Erken ligger mitt i Norrtälje kommun, Stockholms län. Naturmiljön runt Erken är mycket variationsrik med ett artrikt växt- och djurliv. Stora skogsområden gränsar till sjön främst på den norra sidan men även till viss del på den södra. Mot strandlinjen finns även anslutande hagmarker, bl.a. betespräglade ekbackar. I omgivningarna finns ett flertal Natura 2000-områden och naturreservat.

Marken på ön Södergarn är svagt kuperad, blockrik och med inslag av hällar. Morän dominerar på höjderna och finjord i svackorna. Vid Södergarnsviken på den södra delen av ön finns ett fuktigt parti.

Hela ön är skogsbevuxen. På den västra delen växer en medelålders ädellövskog som har utvecklats fritt under flera decennier och som därmed uppvisar en naturskogs karaktärsdrag. Den är mycket variationsrik både vad gäller artsammansättning och ålderstruktur och här finns en stor mängd död ved i olika dimensioner och nedbrytningsstadier. Träd- och buskskiktet utgörs av lind, ek, ask, alm, lönn, tall, gran, björk, rönn, skogstry, måbär och hassel. I de centrala delarna av ön är lind det helt dominerande trädslaget. En mindre del i den norra delen har ett relativt sett större inslag av gran samt triviallöv, främst asp och björk. Längs den norra strandlinjen finns även några mindre insprängda partier med mycket uppväxande aspar.

En del ekar, tallar, granar och björkar är mycket gamla och grova. Dessa vittnar om att kronskiktet bakåt i tiden troligtvis varit något glesare än idag. Av dessa står en del idag på sina ställen trängda av uppväxande buskar och träd.

Ädellövkogen har ett mycket högt naturvärde med en rik lundflora, exempelvis tandrot, sårläka, hässlebrodd, tvåblad, lungört, vårärt och storrams. I partier med stort ljusinsläpp finns även mer ljuskrävande växter såsom slätterfibbla, nattviol och tjärblomster. Tack vare den relativt stora mängden död ved och gamla, grova träd är även kryptogamfloran rik. Ett flertal rödlistade (hotade) arter samt signalarter noterats i området, däribland koralltaggsvamp, oxtungssvamp och gul dropplav.

Den östra delen av området avverkades för omkring 25 år sedan. Idag domineras denna del av klena, unga aspar med inslag av björk, klibbal, lind och ek. Äldre ekar sparades vid avverkningen och dessa står idag utspridda i den täta lövungskogen. Skogen här har börjat självgallra vilket har resulterat i förekomst av död ved.

Ett flertal inventeringar har gjorts på Södergarn genom åren. Öns västra del utsågs till nyckelbiotop under Skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopsinventering år 2000 och den östra delen som ”objekt med naturvärde”. Södergarn är även naturreservatsskyddat. Reservatet och Natura 2000-områdets yttergränser sammanfaller helt.

I denna beskrivning nämns även andra arter än de som är skyddade av Natura 2000-reglerna (se tabell 2). Dessa arter har inte samma lagliga skydd som arterna i tabell 2.

Beskrivning av arter/livsmiljöer samt förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

I beskrivningarna nedan nämns även andra arter än de som är skyddade av Natura 2000-reglerna (se tabell 2). Dessa arter har inte samma lagliga skydd som eventuella arter i tabell 2.

Boreonemoral, äldre naturliga ädellövkogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora (9020*):

Denna naturtyp finns i områdets västra del och utgörs av äldre naturliga ädellövkogar med ett stort inslag av trädslagen lind, ek, ask, lönn och alm. Trädskiktets krontäckningsgrad är mellan 50 och 100 % och ädellövträd utgör mer än 50% av grundytan. En varierad åldersstruktur och förekomst av gamla träd och död ved är viktiga inslag. De höga naturvärdena är främst kopplade till de gamla ädellövträden. Artrikedomen är stor och rödlistade (hotade) arter av ved-/barklevande mossor, lavar, svampar och insekter samt marklevande växter och djur förekommer. I Södergarn har de för naturtypen typiska arterna lunglav, hasselticka, blåsippa, fällmossa, vårärt, trolldruva och myskmadra hittats.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus:

- Kontinuitet av ädellövträd av olika slag med en varierad åldersstruktur inklusive gamla, grova träd och föryngring av ädellöv.
- Förekomst av död ved (grenar, lågor, högstubbar, torrakor mm i olika nedbrytningsstadier).
- Naturlig dynamik i form av störningar, t.ex. stormfällningar och insektsangrepp samt mindre skötselinsatser såsom frihuggning av gamla träd (se bevarandeåtgärder).
- Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna. Förekomst av typiska arter indikerar en gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de tidigt reagerar på förändringar i deras livsmiljö.

Västlig taiga (9010*):

En liten del längs den norra stranden utgörs av naturtypen västlig taiga. Jämfört med de partier som klassats som ädellövsskog har detta parti en större andel triviala lövträd, såsom exempelvis asp, klibbal och björk, samt gran. Dock förekommer även inslag av ädellövträd, främst ek och lind. Här finns olikåldriga träd, varav en hel del gamla, grova aspar, björkar och granar samt rikligt med död ved såsom torrakor, högstubbar och lågor. Detta är typiska karaktärsdrag för naturskogar såsom västlig taiga. Trädskiktets krontäckningsgrad ska för västlig taiga vara mellan 30 och 100 %. Artrikedomen av ved-/barklevande mossor, lavar och insekter samt marklevande mykorrhizasvampar är stor. Naturtypen hyser ofta hotade och/eller sällsynta arter som gynnas av skoglig kontinuitet, gamla träd och död ved.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus:

- Skoglig kontinuitet, d.v.s. en olikåldrig trädstruktur som bildats naturligt.
- Förekomst av död ved (grenar, lågor, högstubbar, torrakor mm i olika nedbrytningsstadier) i olika nedbrytningsstadier samt gamla och grova träd.
- Naturlig dynamik i form av störningar, t.ex. stormfällningar och insektsangrepp.
- Förekomst av lövträd (t.ex. asp och björk), speciellt värdefulla är gamla och grova exemplar.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

En komplett lista är inte möjlig att upprätta. Här listas ett urval hot som i det här området bedömts mest relevanta.

Boreonemorala, äldre naturliga ädellövsskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora (9020*):

- Södergarn har ett relativt starkt skydd i och med dess status som naturreservat. Produktionsinriktade skogsbruksåtgärder och exploatering, som är de största potentiella hoten, är förbjudna i hela området enligt föreskrifterna för reservatet.
- Dålig förnygring av ädellövträd. Förnygringen av lind ser i dagsläget bra ut, däremot är det lite sämre med ekförnygringen. Vissa unga ekar står mycket trängda och beskuggade.
- Invandrande gran och uppslag av aspssly. Generellt ser det idag inte ut som att granen håller på att vandra in – andelen granplantor är mycket låg i ädellövsbestånden. Däremot är aspuppslaget ganska stort på en del mindre områden längs den norra strandkanten.
- Alltför stor beskuggning av gamla och grova träd kan medföra att dessa dör i förtid och/eller att ljusberoende epifytiska arter inte klarar sig på sikt.
- Markberedning, dikning och annat som förändrar hydrologin.

Västlig taiga (9010*):

- Södergarn har ett relativt starkt skydd i och med dess status som naturreservat. Produktionsinriktade skogsbruksåtgärder och exploatering, som är de största potentiella hoten, är förbjudna i hela området enligt föreskrifterna för reservatet.

Bevarandeåtgärder med tidsplan

Gällande regler:

Enligt 7 kap 28 a § miljöbalken (MB) krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön eller störa utpekade arter i ett Natura 2000-område som har förtecknats enligt 7 kap 27 § MB. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändig för skötsel och för förvaltning av området. Alla Sveriges Natura 2000-områden utgör dessutom riksintressen (enligt 4:e kap. miljöbalken), vilka ska beaktas vid prövning av ärenden och planläggning.

Området är skyddat som naturreservat enligt 7 kap 4 § MB. I reservatsbeslutet och skötselplanen för reservatet återfinns vilka inskränkningar i markanvändningen som krävs och vilka skötselåtgärder som ska genomföras i reservatet.

Strandskydd gäller enligt 7 kap 13-18 §§ MB. Strandskydd gäller upp till 100 meter på båda sidor av strandlinjen. Inom strandskyddat område är viss typ av exploatering förbjuden, t ex uppförande av ny byggnad. Undantag från förbudet gäller t ex byggnader som behövs för de areella näringarna.

Skötsel-/bevarandeåtgärder:

Tabell 3. Förslag till bevarandeåtgärder för *Södergarn*:

Område/art	Åtgärd	Tidsplan
Boreonemoral, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora (9020*)	Röjning av unga aspar och granar vid behov för att gynna ädellöv. Längs vattnet i den nordvästra delen finns partier med uppslag av unga aspar, vilka kan behöva röjas om aspen visar sig breda ut sig på bekostnad av ädellövträd. I övrigt åtgärder enligt skötselplanen för naturreservatet, d.v.s. naturtypen ska i huvudsak lämnas för fri utveckling med undantag för punktinsatser såsom successiv frihuggning av grova lövträd som idag står trängda.	Vid behov
Västlig taiga (9010*)	Åtgärder enligt skötselplanen för naturreservatet. Fri utveckling. Eventuellt bör ädellövträden gynnas för att gå mot naturtyp 9020.	
Östra delen: Utvecklingsområde mot 9020	Skötselåtgärder krävs för att gynna lövträden och på sikt behålla dominansen av dessa (enligt skötselplan). Detta innebär röjning och gallring av främst gran.	Successivt

Bevarandestatus i dag

Tabell 4. Bevarandestatus hos ingående naturtyper och arter

Naturtyp/art	Bevarandestatus
Boreonemoral, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora (9020*)	Gynnsam
Västlig taiga (9010*)	Gynnsam

Uppföljning av bevarandemål

För närvarande pågår en basinventering av samtliga Natura 2000-områden. I väntan på dess resultat ges här inga förslag.

Tabell 5. Uppföljning

Naturtyp/art	Att följa upp	Tidsplan
Boreonemoral, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora (9020*)		
Västlig taiga (9010*)		

Inventeringar i området och andra referenser:

Artdatabanken (www.artdatabanken.se). Rödlistade arter. 2005-07-05.

Länsstyrelsen i Stockholms län, 2003. *Skötselplan för reservatet Södergarn.*

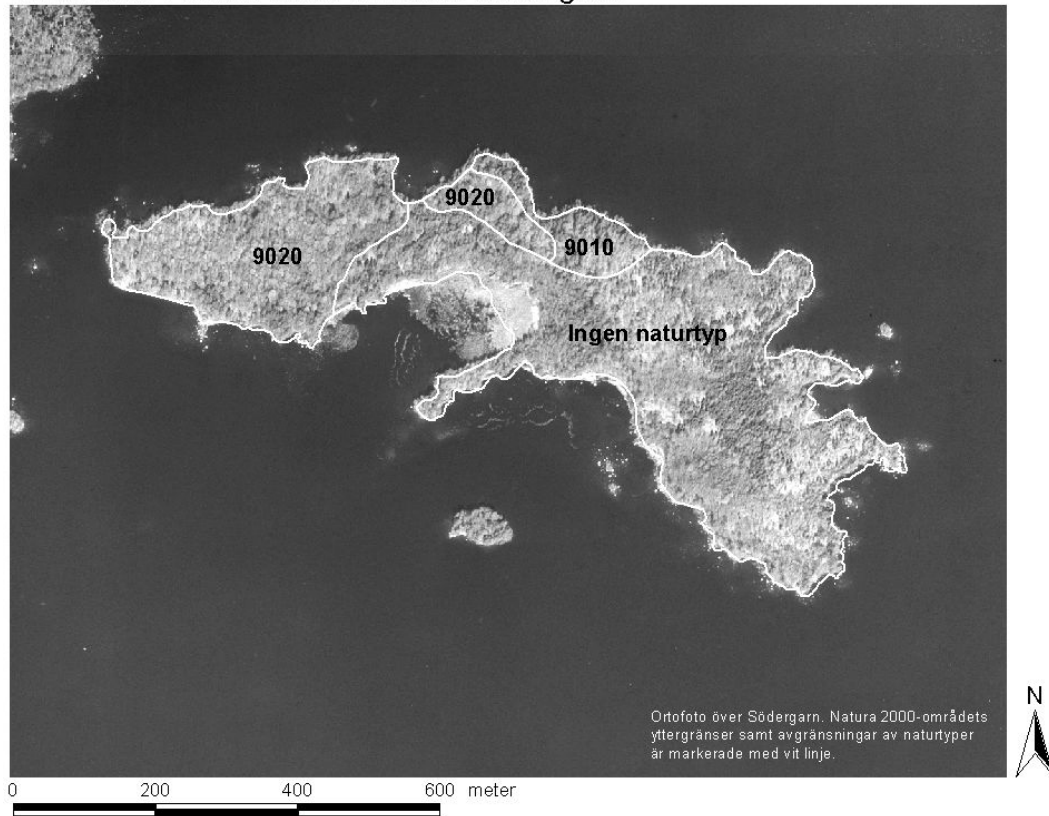
Naturskyddsföreningen i Stockholms län, 1997. *Skogar med höga naturvärden i Stockholms län.*

Naturvårdsverket. *Art- och naturtypsvisa vägledningar.* (www.naturvardsverket.se) 2005-06-29

Norrtälje kommun, 1990. *Erkenområdet – naturinventering och förslag till skötselåtgärder.* Naturvård i Norrtälje kommun nr 1.

Skogsvårdsstyrelsen, 2000. *Nyckelbiotopsinventering.*

Karta över Natura 2000-området Södergarn

Ref: ©Lantmäteriet, 2005. Ur Geografiska Sverigedata, 106-2004/188-AB

Digital flygbild över Södergarn. Natura 2000-området och dess naturtyper avgränsas med vit linje på kartan.